

Uitreiking referentiebewijzen voor Inclusieve Ondernemingen
Inclusieve Onderneming Award 2018
Lamot, Congres- en Erfgoedcentrum, Mechelen

Luc Cortebeeck
Voorzitter Raad van Bestuur Internationale Arbeidsorganisatie
7 mei 2018

Als we nu eens producten en diensten zouden maken, met respect voor wat ons gegeven is, de aarde met alles wat deze inhoudt, het water met haar vele eigenschappen, de energie van zon, water en wind. Dat we dat doen met mensen die gerespecteerd worden voor wie ze zijn en voor hun werk. Mensen die houden van hun werk. En met opbrengsten die we eerlijk verdelen.

Voor ons realisten uit de 21^e eeuw klinkt dit bijzonder naïef al voelen we intuïtief wel aan dat dit wel de juiste richting is. Maar wat een contrast met de realiteit in de wereld. Sta me toe u onder te dompelen in volgend onthutsend lijstje:

- De werkloosheid in de wereld steeg van 170 miljoen in 2007 tot 204 miljoen in 2015;
- Tegen 2030 moeten we 500 tot 600 miljoen extra jobs creëren;
- 1,4 miljard van de 3 miljard werkenden doet dat in de informele economie;
- Het aantal preciaire jobs stijgt met 11 miljoen per jaar;
- 150 miljoen mensen migreren op zoek naar werk, dat zouden er 200 tot 250 miljoen zijn in 2020, buiten de 65 miljoen vluchtelingen;
- 74% van de werkenden in de wereld heeft geen arbeidsovereenkomst die naam waardig;
- De ongelijkheid stijgt. Van 1988 tot 2011 zijn de armste 10% van de wereld 3\$/jaar rijker geworden, de 10% rijksten 11 800\$ rijker per jaar;
- In de rijkste landen (OESO) leven 36% van de kinderen (30 miljoen) onder de armoedegrens;
- Slechts 26% van de wereldbevolking heeft toegang tot een of andere vorm van sociale zekerheid;
- 50 topondernemingen hebben een omzet van 3,4 triljoen \$/jaar en hebben 116 miljoen verborgen werknemers in hun 'supply chains', hun toeleveringsketens tot in verre uiteinden van de informele economie.

De globalisering was voor een aantal landen en subregio's zoals China en sommige Zuid-Aziatische landen gunstig maar heeft andere Aziatische, Afrikaanse of Zuid-Amerikaanse landen in de miserie geduwd. Je ziet de split ook in de rijke maatschappijen. Een goede week geleden was ik voor de ILO in San Francisco, ik herinner me nog die hooggeprezen en veelbezongen stad van de jaren 80 en 90. De Golden Gate Bridge staat er nog en de mooie

onbetaalbare huizen ook. Maar nu loop je in de belangrijke straten tussen vele soorten miseries, overal waar je loopt of kijkt zie je jonge mensen, oude mensen, arm gekleed, schuifelend, steunend, wankelend. Ik ben wat gewoon maar vond dit echt wel hallucinant. Er werd me verteld dat normaal werkende mensen zich de huur van een klein appartementje niet meer kunnen veroorloven en dat het aantal woningen in afgeleefde caravans buiten de stad bijzonder snel toeneemt.

Ik ga mijn bladzijde figuurlijk even omslaan, er is ook wel een beetje goed nieuws in de wereld. En dan denk ik aan de Millenniumdoelstellingen. Ze werden in het jaar 2000 door de Verenigde Naties afgekondigd en hadden als bedoeling de armoede te halveren.

De 4 miljard mensen die met minder dan 3,1\$ per dag moesten rondkomen zijn er nu 2 miljard geworden. Dat is nog altijd 36% van de wereldbevolking, maar toch is dit een belangrijk resultaat.

Het aantal extreme armen dat het met minder dan 2\$ per dag moest doen werd in 15 jaar teruggebracht tot 15%. De belangrijkste Millenniumdoelstellingen werden dus gehaald.

Goed nieuws, maar helemaal niet goed genoeg om het daarbij te laten. Daarom werd jaren onderhandeld over een volgend gigantisch en bijzonder ambitieus programma, de VN-agenda 2030 die in 2015 werd afgekondigd met 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen.

De VN-2030 agenda verschilt grondig van de Millenniumdoelstellingen. In 2000 werd gewerkt met ontwikkelingsprogramma's met steun van publieke en privé fondsen en stichtingen, waarvan de Bill & Melinda Gates foundation de bekendste en grootste was.

Daar wordt nu nog op gerekend. Maar het zwakke punt van de Millenniumbenadering was dat deze structureel zwak was. Het belang van werk en sociale zekerheid bijvoorbeeld werd totaal vergeten in de strijd tegen armoede. En ook al mogen we het probleem van werkende armen zeker niet onderschatten, toch kan 'decent work', waardig werk een belangrijke hefboom zijn. Het al dan niet bestaan van vormen van sociale zekerheid, maken een wereld van verschil. Denk aan Brazilië, ook al zit president Lula da Silva nu in de gevangenis, hij heeft wel met zijn Bolsa Familia de kinderbijslag ingevoerd. Op voorwaarde dat kinderen naar school gingen en ingeënt werden, kregen families geld voor hun kinderen. Kinderarbeid werd zo omzeggens weggewerkt, de armoede ging met 28 % naar beneden en de economie kreeg een impuls. Het beleid gaat er nu erg genoeg een andere kant op.

Toen China in het tweede deel van de financiële crisis in de klappen deelde, werd de binnenlandse economie aangezwengeld door de Chinezen zelf te laten deelnemen aan de economie, door hogere lonen en een sociale zekerheid Europees model uit te bouwen. Ik zal China niet idealiseren, zeker nu president Xi zich als president voor het leven heeft uitgeroepen. Maar de twee voorbeelden tonen wel aan dat een structureel opgezet beleid succesvol kan zijn.

In de voorbereiding van de duurzame ontwikkelingsagenda 2030 werd daarom een beroep gedaan op de meest dynamisch en structureel werkende agentschappen van de VN, zo ook de IAO/ILO. En de ILO boekte succes. Decent work werd SDG (Sustainable Development Goal) 8 en Sociale Bescherming werd opgenomen in de doelstelling 1, einde van de armoede; doelstelling 3, gezondheid; doelstelling 5, gendergelijkheid en doelstelling 10: vermindering van ongelijkheid.

De ILO heeft verantwoordelijkheid gekregen over 4 Goals 1, 5, 8, 10. Om de realisatie van de doelstellingen te kunnen volgen werden indicatoren opgesteld. De ILO is eindverantwoordelijke (custodian) voor 13 indicatoren, niet alleen om ze op te volgen maar ook om ze te realiseren.

Vooraleer de brug te maken van deze 17 VN-doelstellingen naar het inclusief ondernemen en de vier VN-doelstellingen die Sterpunt Inclusief Ondernemen na aan het hart liggen, is het wellicht goed iets meer te zeggen over de ILO, de IAO.

De IAO is in Genève gevestigd en is de oudste VN-organisatie, ze werd opgericht in 1919. Raar maar waar, de IAO is een dochter die geboren werd voor de moeder, de 'Verenigde Naties' die pas in 1945 ter wereld kwam. De ILO ontstond uit het 'Verdrag van Versailles' op basis van een overtuiging die uitgedrukt staat in een beroemd geworden zin: "Duurzame vrede is onmogelijk zonder sociale rechtvaardigheid." De geallieerden hebben op die basis de eerste multilaterale organisatie gesticht, niet alleen regeringen zouden er deel van uitmaken, maar ook werkgevers en werknemers.

Haar opdracht? De IAO schrijft de sociale en arbeidswetgeving van de wereld. Tijdens haar honderd jaren werden daartoe 189 conventies en 205 aanbevelingen - normen genoemd - onderhandeld en gestemd. Deze conventies zijn internationale verdragen die als ze geratificeerd worden door de lidstaten, afdwingbare wetgeving worden. Ze maken deel uit en zijn het meest dynamische deel van de rechten van de mens.

De ILO is een buitenbeentje binnen de Verenigde Naties, niet alleen omdat het de enige organisatie is die niet alleen uit regeringen bestaat, maar ook omdat ze de 'jump' wil maken naar de toekomstige wereld van het werk, met digitalisering, robotisering en artificiële intelligentie.

Natuurlijk is het een complexe organisatie, met hoogten en laagten, met successen en mislukkingen, maar de wereld zou ze niet kunnen missen. Ik heb er tijdens mijn periode als voorzitter van het ACV de eerste stapjes kunnen zetten en had nooit verwacht ooit deze VN-organisatie dit werkjaar te mogen voorzitten.

Laat ons nu terugkeren naar de VN-agenda 2030, ik heb u al toegelicht hoe en waarom deze tot stand gekomen zijn en welke de rol van de ILO erin is, nu wil ik me even focussen op de 4 VN-doelstellingen waarop jullie zich engageren.

Doel 1: einde van de armoede in alle vormen en overal

Is dat realistisch? Het zal toch in stappen moeten gaan. Om in 20 jaar de extreme armoede wereldwijd uit te roeien hebben we 175 miljard \$ per jaar nodig. Dat lijkt extreem veel maar is toch minder dan 1% van het inkomen van de OESO-landen, de rijkste landen van de wereld. Dit is een kwestie van politieke wil en de juiste programma's, door jobs te creëren ook voor de armen en gemarginaliseerden. Dat kunnen de regeringen voor een deel samen en apart doen. Door de informele economie, die in sommige regio's en landen dominant is, om te zetten in formele economie. We hebben daar enkele jaren geleden binnen de ILO een concreet actieplan voor uitgewerkt. Ook werkgevers zijn vragers om de informele economie te formaliseren. Enkel als alle ondernemingen de regels respecteren, is er immers eerlijke concurrentie. Micro en kleine ondernemingen kunnen ondersteund worden. Door de zorg ernstig te nemen, niet als kostenfactor maar als creator van groei. De klimaat-gefoceuste economie creëert nieuwe jobs. Inclusieve groei. Deze week heb ik in Genève een vergadering om de meetmethode te veranderen. Het huidige BBP, Bruto Binnenlands Product is te eenzijdig gericht op economische groei maar is geen goede indicator om inclusieve groei te meten. We zoeken en hebben ideeën over alternatieve indicatoren die stilaan aan belang moeten winnen.

Met de ILO bouwen we ook Social Protection Floors, een basis sociale zekerheid voor iedereen, als fundament om een volwaardige sociale zekerheid op te bouwen. In 21 landen wordt gewerkt aan resultaatgerichte programma's. In 2020 zullen 130 miljoen mensen een betere toegang hebben tot sociale bescherming. Einde 2030 zullen dat 500 miljoen mensen zijn. De grote uitdaging is telkens een 'ownership' te creëren, niet alleen met de politiek want die is in deze tijden zowat overal heel fluctuerend. SZ-systemen moeten regeringen overleven, daarom moeten ze ondersteund worden door sociale partners en middenveld.

Het gaat dus om een veelomvattend programma. Bij de SDG's wordt niet enkel wat verwacht van de wereldinstellingen. Voor elke doelstelling wordt ook een beroep gedaan op individuen, groepen, middenveldorganisaties om hun verantwoordelijkheid op te nemen. Omdat een top-down strategie niet werkt als er op basisniveau niets gebeurt. Dat is essentieel. Dat heeft u alleszins goed begrepen.

Doel 4: Inclusief en kwalitatief onderwijs en promotie levenslang leren

Uiteraard is dit een basisvoorwaarde. Ervoor zorgen dat alle kinderen lagere school en een vorm van middelbaar onderwijs gevolgd hebben, is een van de deeldoelstellingen. Niet min dus.

Hier is de ILO geen 'custodian' (stimulator en bewaker), het zijn eerder organisaties als de UNESCO die hier een rol spelen. We hebben als ILO hierbij wel een onrechtstreekse opdracht, ik heb het al even aangeraakt met het voorbeeld van Brazilië. Sedert we in 1999 de conventie 182 tegen kinderarbeid hebben gestemd is het aantal werkende kinderen van 280 miljoen naar 160 miljoen gedaald. Een belangrijk resultaat maar er is nog ontzaglijk veel te doen.

Spijtig genoeg zitten niet alle multilaterale organisaties altijd op één lijn. Het IMF en soms de Wereldbank hebben in ruil voor financiële ondersteuning arme landen gedongen te besparen op uitgaven voor collectieve behoeften, ook op onderwijs. Het gevolg is dat in sommige landen zelfs basisonderwijs gecommmercialiseerd wordt en enkel toegankelijk is voor zij die het kunnen betalen. Er wordt nu aan alle landen gevraagd het basisonderwijs gratis te maken.

Dat is bij ons gelukkig niet het probleem maar wel dat er zoveel jongeren het leerplichtonderwijs verlaten zonder diploma. Daar moet absoluut op ingezet worden. Tegenwoordig gaan delegaties kijken in Zwitserland om het duaal leren te begrijpen. Voor mij is dat heel raar, wetende dat de Centra voor Deeltijds Werken bij ons al opgericht zijn in de tachtiger negentiger jaren van vorige eeuw, nooit is het deeltijds leren – deeltijds werken ernstig genomen, niet door de politiek, niet door het onderwijs, niet door het bedrijfsleven. Maar hoop doet leven en beter laat dan nooit. In elke geval hebben we nood aan creativiteit. We moeten aan meer mensen een getuigschrift of diploma kunnen afleveren, ze moeten een voldoende basis hebben om via 'on the jobtraining' en levenslang leren te kunnen voortbouwen. Ook opgebouwde kennis en kunde moet gecertificeerd worden.

Doel 8: Inclusieve en duurzame economische groei, waardig werk voor iedereen

Daar zitten we natuurlijk in volle ILO-domein.

We zouden 30 miljoen jobs per jaar extra moeten kunnen creëren om in 2030 tot een acceptabele situatie te kunnen komen. Bovendien moet ook wat gedaan worden voor de 780 miljoen vrouwen en mannen die niet genoeg verdienen voor henzelf en hun families om uit de armoede te geraken. Ook wordt aangetoond dat de algemene kwaliteit van het werk eerder daalt dan stijgt. Er moet absoluut meer geïnvesteerd worden in kwalitatief en duurzaam werk.

Wij lijden wellicht onder overconsumptie maar het grootste deel van de wereld kan niet beschikken over de goederen, diensten en zorg die ze nodig hebben. Daarom wordt samen met de internationale investeringsbanken gewerkt aan een programma dat productieve arbeid stimuleert. De idee dat alleen groei tewerkstelling creëert wordt toenemend tegengesproken. De creatie van productief en zinvol werk creëert immers groei, de redenering wordt omgekeerd.

Zo wordt op dit moment bijvoorbeeld sterk geïnvesteerd om in Syrië en voor de Syrische vluchtelingen buiten Syrië werk te creëren. Zelfs in de vluchtelingenkampen ontstaat een economie die ondersteuning verdient.

In de verouderende samenlevingen zoals de Europese moeten we iedereen aan het werk krijgen. We moeten dus niet alleen inzetten op het segment van de hogeschoolden, maar zeker ook op de laag en kortgeschoolden. Bij ons daalt het aantal werklozen maar de langdurige werkloosheid daalt niet. We weten ook dat mensen met een migratieachtergrond het heel veel moeilijker hebben. Tegelijk smeekt het bedrijfsleven om arbeidskrachten. Er is geen weg naast, de nieuwe onmiddellijk inzetbare arbeidskrachten zullen niet uit de hemel vallen. We moeten jonge mensen die niet vlug werk vinden inschakelen in echt werk. Dat kan ook niet door hen van interimcontract naar interimcontract te laten jumpen en of hen meerdere deeljobs te laten combineren. Overheid (VDAB), werkgeversorganisaties en vakbonden zullen consistente programma's moeten aanbieden. Ook individuele ondernemingen kunnen hier het verschil maken.

Werkzoekenden aan de kant laten staan, hen geen perspectief geven, leidt tot onrust, radicalisering en misdrijven. Dat krijg je niet alleen gecorrigeerd met repressief optreden. We hebben dus een huizenhoge verantwoordelijkheid en initiatieven als de uwe verdienen dus maatschappelijke aandacht en ondersteuning.

Doelstelling 10: Het verminderen van de ongelijkheid binnen en tussen landen

Weer voelen we aan dat er een sterke relatie is met de andere doelstellingen. Ongelijkheid kan te maken hebben met inkomen, leeftijd, gender en seksuele oriëntatie, ras, klasse, etniciteit, religie enzovoort. Alle vormen van uitsluiting en discriminatie moeten ernstig aangepakt worden vooral omdat we er qua gelijkheid op achteruit gaan in de wereld vergeleken met 1990. Is het mogelijk er wat aan te doen? Jazeker, dat tonen de goede voorbeelden, van 2007 tot 2012 is het gemiddelde inkomen van de armste families in 50 landen in Latijns-Amerika en in Azië sterker gegroeid dan hun nationaal inkomen. Dus het kan.

Maar ook in rijke landen is er een probleem, zoals UNICEF heeft aangetoond over de kloof die er ontstaat tussen kinderen. In ons land bestaat de neiging om dat wat opzij te schuiven omdat die ongelijkheid bij ons nogal meevalt. Dat is juist maar ik kijk met bijzonder veel argwaan en zelfs wat angst naar maatregelen of aankondigingen van maatregelen die ons naar een verdere split gaan drijven. En professor Bea Cantillon toont ons aan dat er een ernstig probleem is met werkarme gezinnen. Er is dus wel degelijk werk aan de winkel, ook bij ons.

Ik wil besluiten met enkele beschouwingen. Als de globalisering ons één iets geleerd heeft, dan is het wel dat een niet gecorrigeerde vrije markt de mensheid niet dient. De mislukking van de centraal geleide communistische economieën heeft de slinger naar de andere kant doen doorslaan. Zelfs het Europees sociaal model belandde in de diepvries en wordt er gelukkig nu heel stilletjes aan terug ontdooid.

U bewijst met uw werk en inzet dat maatschappelijke initiatieven en correcties nodig zijn. Het is ook daarom dat er een universeel verdrag van de Rechten van de mens is, het is daarom dat de ILO is opgericht, het is daarom dat door de VN 17 sustainable development goals werden vooropgesteld. Die richtlijnen en mechanismen zijn nodig om de wereld te beschermen en te corrigeren tegen de excessen van winstbejag of een eenzijdig opgevatte vrije markt, om de wereld te beschermen tegen het door beleidsmakers zo hoog geprezen buikgevoel, dat niet altijd de goede richtingwijzer is.

Inclusief ondernemen komt niet vanzelf, je moet erin geloven en het vergt extra inspanningen, het is wat stroomop werken maar het geeft de goede richting aan. En als je af en toe zou twijfelen, wat niet abnormaal is, denk er dan aan dat je een bijdrage levert aan sociale rechtvaardigheid en “Er is geen duurzame vrede zonder sociale rechtvaardigheid”.
Ik dank u